

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.1:338

Ткачук Г.О.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Одеська національна академія харчових технологій

Trachur Haluna,
Candidate of Sciences (Economics), Associate professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing
Odessa National Academy of Food Technologies

**МЕХАНІЗМ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЗАГРОЗ ПРІОРИТЕТНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА**

Ткачук Г.О. Механізм ідентифікації загроз пріоритетних трансформаційних перетворень підприємства. У статті розглядаються особливості ідентифікації загроз трансформаційних перетворень, які притаманні підприємствам харчової промисловості. Сформульовано концепцію безпечності трансформаційних перетворень підприємства. Досліджено послідовність ідентифікації загроз трансформаційних перетворень у системі економічної безпеки підприємства, яка представлена схематично. Визначено основні етапи процесу ідентифікації загроз. Запропоновано алгоритм ідентифікації загроз пріоритетних трансформацій у вигляді відповідної моделі. Представлено матрицю ранжування загроз пріоритетних трансформаційних перетворень підприємств харчової промисловості з використанням стандартних ризик-кейсів загроз. За результатами проведеного дослідження зроблено висновки про напрями подальших наукових розвідок.

Ключові слова: ідентифікація загроз, загрози, економічна безпека, трансформаційні перетворення, підприємство.

Ткачук Г.А. Механизм идентификации угроз приоритетных трансформационных преобразований предприятия. В статье рассматриваются особенности идентификации угроз трансформационных преобразований, которые присущи предприятиям пищевой промышленности. Сформулирована концепция безопасности трансформационных преобразований предприятия. Исследована последовательность идентификации угроз трансформационных преобразований в системе экономической безопасности предприятия, которая представлена схематично. Определены основные этапы процесса идентификации угроз. Предложен алгоритм идентификации угроз приоритетных трансформаций в виде соответствующей модели. Представлена матрица ранжирования угроз приоритетных трансформационных преобразований для предприятий пищевой промышленности с использованием стандартных риск-кейсов угроз. По результатам проведенного исследования сделаны выводы о направлениях дальнейших научных разработок.

Ключевые слова: идентификация угроз, угроза, экономическая безопасность, трансформационные преобразования, предприятие.

Trachur Haluna. The mechanism of identification of priority transformational transformations of the enterprise. This article discusses the particularities of threat transformation transformations inherent in food businesses. The activity of food producing enterprises and processors of agricultural raw materials takes place in the conditions of constant transformation processes. These transformational changes cause certain threats and risks to the economic security of the enterprise, which requires the formation of an effective mechanism for the identification of these threats, the development of protection against their negative impact and makes the topic of this study relevant. The author formulates the concept of safety of transformational transformations of the enterprise and gives the author's vision of directions of priority transformations for the enterprises of the food industry. The essence of the process of identification of economic risks and threats to economic security in the conditions of transformational transformations is determined. The sequence of identification of threats of transformational transformations in the system of economic security of the enterprise, which is presented schematically, is investigated. According to the author, the proposed scheme allows the company to choose the necessary vector of management decisions on the use of standard risk-case identification or to develop innovative risk-case threats of transformational transformations. The main stages of the process of threat identification are identified. An algorithm for identifying threats of priority transformations in the form of an appropriate model is proposed. The author presents the ranking matrix of

threats of priority transformational transformations of food industry enterprises using standard risk cases. For the author's sake, choosing the appropriate risk case occurs for each group of priority transformations (horizontally) according to the threat rank (vertically). The composition of the elements of the standard risk-case identification of transformational transformation threats for food industry is proposed. According to the results of the study, conclusions were drawn about the directions of further scientific achievements.

Key words: threat identification, threats, economic security, transformational transformations, enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Підприємство, що розвивається, постійно змінюється. Змінюються, або трансформуються, організаційна структура виробництва, система управління бізнес-процесами, технології господарської діяльності, схема комунікативних зв'язків із різними контрагентами тощо. Навіть підприємство, яке сповільнило свій рух або знаходиться на стадії ліквідації, раз за разом відчуває вплив трансформаційних процесів, які відбуваються в національній економіці й суспільстві у цілому.

Трансформаційні процеси, безумовно, несуть із собою певні загрози, які необхідно своєчасно виявити, а точніше – ідентифікувати. Своєчасна ідентифікація потенційних та реальних загроз та небезпек є головним завданням системи економічної безпеки сучасного підприємства.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематика виявлення та запобігання загрозам та ризикам – тема не нова, але й досі популярна серед дослідників системи управління та напрямів стратегічного розвитку підприємства. Особливого значення вивчення загроз та їх ідентифікації набуває під час дослідження економічної безпеки. Даній тематиці присвячено роботи таких науковців, як О.М. Бандурка [1], В.М. Геєць [2], Л.І. Донець [3], Т.М. Іванюта [4], М.І. Камлик [5], Г.В. Козаченко [6], В.В. Прохорова [7] та ін. Уважаємо за необхідне більше уваги приділити механізму ідентифікації загроз економічній безпеці підприємства за умов трансформаційних перетворень, які є пріоритетними для підприємств харчової промисловості.

Формулювання завдання дослідження. У дослідженні необхідно вирішити такі завдання: дослідити послідовність ідентифікації загроз трансформаційних перетворень у системі економічної безпеки підприємства; визначити особливості механізму ідентифікації загроз пріоритетних трансформацій для підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Концепція безпечності трансформаційних перетворень підприємства, за нашими міркуваннями, полягає у тому, що трансформаційні перетворення можуть уважатися безпечними, якщо система економічної безпеки підприємства в змозі спрогнозувати, своєчасно виявити та оцінити ймовірні загрози та негативні тенденції, які викликані цими перетвореннями, забезпечити максимально можливий захист від їхнього впливу, розробити та оперативно реалізувати заходи щодо їх запобігання та ліквідації або нівелювання наслідків.

Ідентифікація загроз, які виникають під час трансформаційних процесів під дією внутрішнього та

зовнішнього середовища, – важливий аспект механізму забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Ідентифікація загроз (від лат. *identifico*) як процес виявленням та розпізнаванням самого факту загрози, ототожнення, прирівнювання, уподібнення її із загрозами певного виду, класу, групи за допомогою відповідних ідентифікаторів.

Ідентифікація економічних ризиків та загроз економічній безпеці в умовах трансформаційних перетворень розглядається нами як система заходів та прийомів первинного розпізнавання економічних ризиків та загроз пріоритетних трансформацій, їх ототожнення з певними класифікаційними ознаками з використанням інструментів ризик-кейсу загроз економічній безпеці підприємства [8].

Процес ідентифікації загроз економічній безпеці підприємства за умов трансформаційних перетворень проводиться в декілька етапів:

- 1) ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки (пріоритетних трансформаційних перетворень);
- 2) ідентифікація загроз пріоритетним трансформаціям;
- 3) узагальнення інформації про результати ідентифікації.

Об'єкти підвищеної небезпеки вибираються серед об'єктів трансформаційних перетворень, які мають пріоритетний вплив на економічну безпеку підприємства.

Для ідентифікації таких об'єктів система забезпечення економічної безпеки повинна мати у своєму розпорядженні визначений перелік таких пріоритетних трансформаційних перетворень, ознаки небезпечності об'єктів ідентифікації та методи ідентифікації.

До переліку пріоритетних трансформаційних перетворень підприємства харчової промисловості відносимо:

- 1) Інтеграційну трансформацію (агроінтеграцію).
- 2) Трансформацію форми власності (приватизацію).
- 3) Трансформацію прав (реорганізацію).
- 4) Трансформацію ресурсів (реструктуризацію).
- 5) Трансформацію технологій (реінжиніринг).
- 6) Цифрові трансформації (цифровізацію).

На рис. 1 представлено послідовність ідентифікації загроз трансформаційних перетворень у системі економічної безпеки підприємства.

Узагальнення результатів проведеної ідентифікації, що схематично представлено на рис. 2, дає змогу підприємству вибрати необхідний вектор управлінських рішень щодо використання стандартного ризик-кейсу ідентифікації або розробляти інноваційний ризик-кейсу загроз трансформаційних перетворень.

Модель алгоритму ідентифікації загроз пріоритетних трансформацій представлено на рис. 2. Такий алгоритм передбачає відповіді системи на ключові питання ідентифікації:

1. Чи відноситься ідентифікована трансформація до пріоритетних?

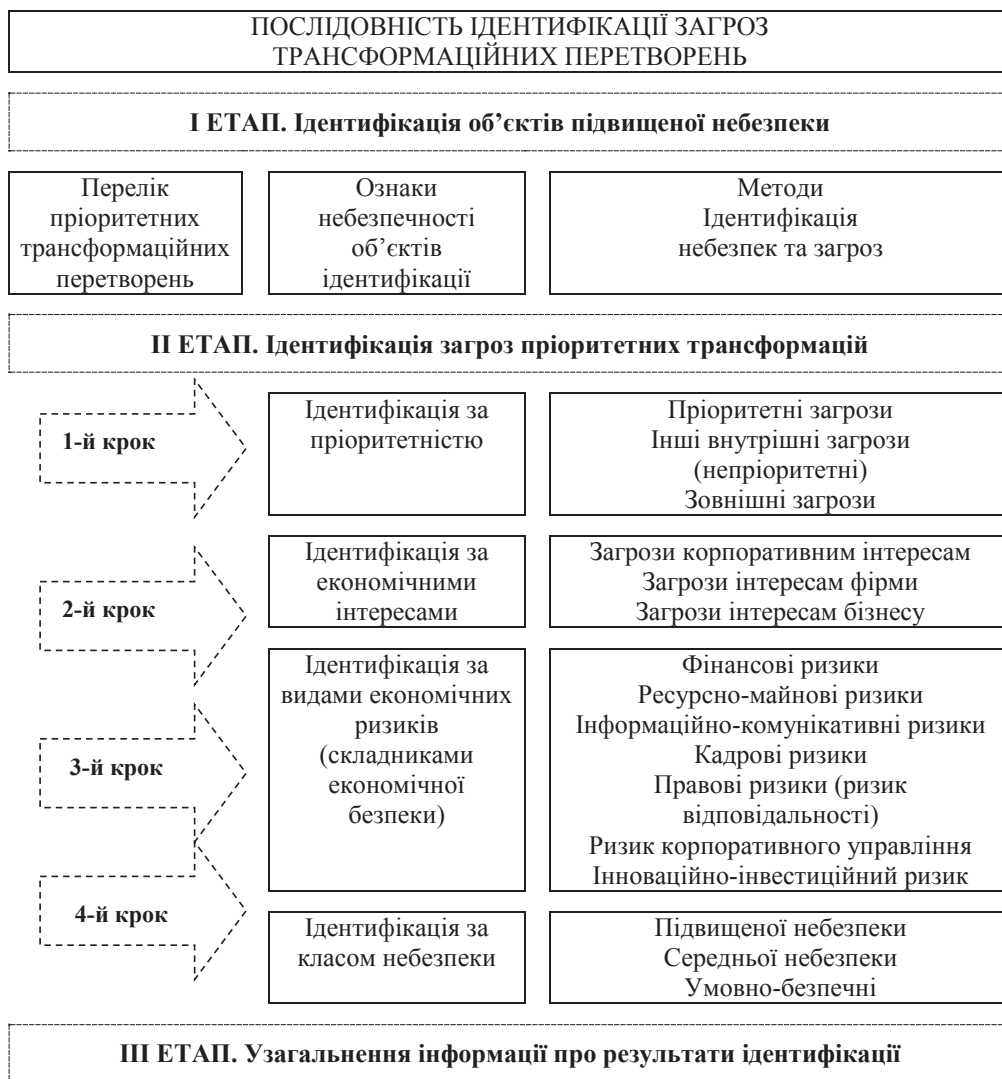


Рис. 1. Схема послідовності дій процесу ідентифікації загроз трансформаційних перетворень у системі економічної безпеки підприємства

Джерело: авторська розробка

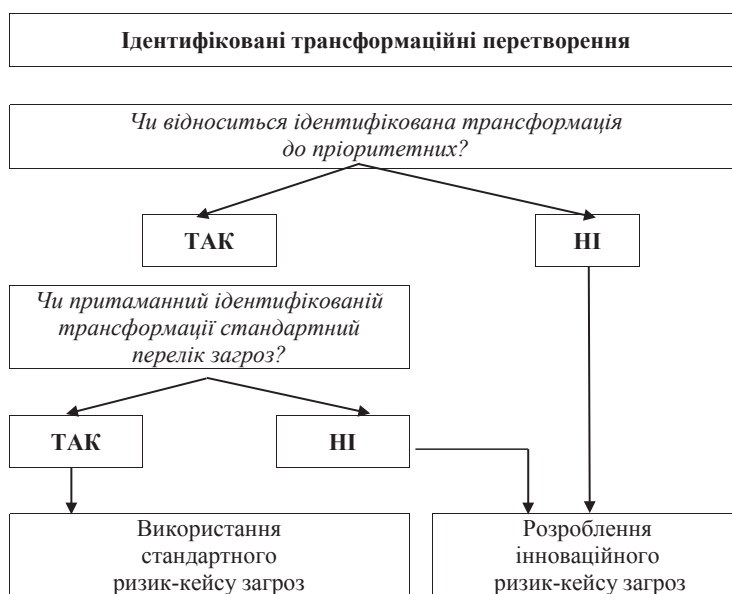


Рис. 2. Модель алгоритму ідентифікації загроз пріоритетних трансформацій

Джерело: авторська розробка

ЗАГРОЗИ ТРАНС ФОРМАЦІЇ	1.Загрози за рівнями економічних інтересів	2.Загрози за елементами економічної безпеки	3.Загрози за класом небезпеки
1.Інтеграційна трансформація (агроінтеграція)	Ризик-кейс «Інтеграція» Версія 1.1	Ризик-кейс «Інтеграція» Версія 1.2	Ризик-кейс «Інтеграція» Версія 1.3
2.Трансформація форми власності (приватизація)	Ризик-кейс «Приватизація» Версія 2.1	Ризик-кейс «Приватизація» Версія 2.2	Ризик-кейс «Приватизація» Версія 2.3
3.Трансформація прав (реорганізація)	Ризик-кейс «Реорганізація» Версія 3.1	Ризик-кейс «Реорганізація» Версія 3.2	Ризик-кейс «Реорганізація» Версія 3.3
4.Трансформація ресурсів (реструктуризація)	Ризик-кейс «Реструктуризація» Версія 4.1	Ризик-кейс «Реструктуризація» Версія 4.2	Ризик-кейс «Реструктуризація» Версія 4.3
5.Трансформація технологій (реінжиніринг)	Ризик-кейс «Реінжиніринг» Версія 5.1	Ризик-кейс «Реінжиніринг» Версія 5.2	Ризик-кейс «Реінжиніринг» Версія 5.3
6.Цифрові трансформації (цифровізація)	Ризик-кейс «Цифровізація» Версія 6.1	Ризик-кейс «Цифровізація» Версія 6.2	Ризик-кейс «Цифровізація» Версія 6.3

Рис. 3. Модель матриці ранжування загроз пріоритетних трансформаційних перетворень підприємств харчової промисловості з використанням стандартних ризик-кейсів

Джерело: авторська розробка

2. Чи притаманний ідентифікованій трансформації стандартний перелік загроз?

Використання методу моделювання економічних систем дає змогу побудувати матрицю інформаційного забезпечення процесу вибору стандартного ризик-кейсу загроз пріоритетних трансформаційних перетворень підприємств харчової промисловості, за допомогою якої здійснюється вибір стандартного ризик-кейсу в процесі ідентифікації.

На рис. 3 представлено матрицю ранжування загроз пріоритетних трансформаційних перетворень підприємств харчової промисловості з використанням стандартних ризик-кейсів.

На нашу думку, необхідно розробити стандартні ризик-кейси щодо пріоритетних трансформаційних перетворень (ризик-кейси «Інтеграція», «Приватизація», «Реорганізація», «Реструктуризація», «Реінжиніринг», «Цифровізація» за видами загроз (за рівнями економічних інтересів, за елементами економічної безпеки, за класом небезпеки).

Вибір відповідного ризик-кейсу відбувається за кожною групою пріоритетних трансформацій (по горизонталі) відповідно до рангу загроз (по вертикалі).

До складу стандартного ризик-кейсу раціонально включити:

1) перелік загроз за рівнями економічних інтересів, за елементами економічної безпеки, за класом небезпеки);

2) ознаки та ідентифікатори загроз трансформаційних перетворень;

3) карта ідентифікації загроз;

4) методика визначення класу небезпеки за даним видом загроз;

5) заходи захисту за кожним видом небезпеки.

Наявність стандартного ризик-кейсу загроз прискорює процес ідентифікації та оперативність прийняття управлінських рішень щодо вибору засобів захисту, тобто сприяє дієздатності системи економічної безпеки підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами проведених досліджень пропонуємо зробити такі висновки:

1. Ідентифікація загроз – важливий елемент системи економічної безпеки підприємства, який є основою для формування раціональних засобів захисту від реальних небезпек трансформаційних процесів.

2. Процес ідентифікації має бути підготовлений заздалегідь та вимагає наявності відповідного забезпечення.

3. Перелік ознак ідентифікації загроз та трансформаційних перетворень склад ідентифікаторів небезпеки трансформаційних перетворень залежить від сфери (галузі) діяльності підприємства, виду трансформаційного перетворення, політики економічної безпеки, що притаманна конкретному підприємству.

Незважаючи на велику кількість наукових доробок, тематика дослідження механізму виявлення загроз та ризиків залишається актуальною, оскільки дає можливість подальшого вдосконалення засобів захисту від їхнього негативного впливу на економічну систему підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 236 с.
2. Моделивання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В.М. Геєць та ін. Харків : ІНЖЕК, 2006. 240 с.
3. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
4. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
5. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності: економіко-правовий аспект : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2005. 432 с.
6. Козаченко Г.В., Пономарев В.П., Ляшенко О.М. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография. Киев : Либра, 2003. 280 с.
7. Ткачук Г.О. Ідентифікація економічних ризиків в обліково-аналітичній системі підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2015. Т. 7. Вип. 4/2015. С. 80–88.

References:

1. Bandurka O.M. (2003) *Osnovy ekonomichnoyi bezpeky: pidruchnyk* [Basics of economic security: a textbook]. Kharkov: View of Nat. un-inside. Affairs, 236 p.
2. Geyets V.M., Kizim M.A., Klebanova T.S., Chernyak O.I. and others (2006) *Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpryyemstvo: monohrafiya* [Modeling economic security: state, region, enterprise: monograph]. X.: Inzek, 240 p.
3. Donetsk L.I., Vashchenko N.V. (2008) *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: pidruchnyk* [Economic security of the enterprise: textbook]. K.: Center for Educational Literature, 240 p.
4. Ivanyuta T.M., Zaichkovsky A.A. (2009) *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: pidruchnyk. instrument. dlya studentiv. vyshche. vchyty. red.* [Economic security of the enterprise: textbook. tool. for students. higher. teach. ed.]. K.: Center for Educational Literature, 256 p.
5. Kamlyk M.I. (2005) *Ekonomichna bezpeka pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti: ekonomiko-pravovyy aspekt* [Economic security of business activity: economic and legal aspect: textbook] tool. K.: Attica, 2005. 432 p.
6. Kozachenko G.V., Ponomarev V.P., Lyashenko O.M. *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya: monohrafiya* [Economic security of the enterprise: essence and mechanism of providing: a monograph]. K.: Libra, 2003. 280 p.
7. Tkachuk G.O. (2015) *Identyfikatsiya ekonomichnykh ryzykiv v oblikovo-analitychniy systemi pidpryyemstva* [Identification of environmentally active factors in the research and analytical field of the enterprise] // *Economic culture of industry*. Volume 7, Issue 4/2015. Pp. 80–88.